

Kittilän kunnan lausunto Kemijoen ja Raudanjoen voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttamisesta, Kemi, Keminmaa, Kemijärvi, Tervola ja Rovaniemi

221/11.01.01/2020

Khall 11.08.2020 § 281

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on pyytänyt (18.6.2020) lausuntoa Kittilän kunnalta Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hakemuksesta Kemijoen ja Raudanjoen voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttamiseksi Kemissä, Keminmaassa, Kemijärvellä, Tervolassa ja Rovaniemellä (Dnro PSAVI/932/2017).

Lapin ELY-keskus hakee muutosta Kemijoen Isohaaran, Taivalkosken, Ossauskosken, Petäjäskosken, Valajaskosken, Vanttauskosken, Pirttikosken ja Seitakorvan sekä Raudanjoen Permantokosken voimalaitosten kalatalousvelvoitteisiin ja kalatalousmaksua koskeviin määräyksiin olennaisesti muuttuneiden olosuhteiden perusteella (vesilaki 3:22 §). Hakemuksen mukaan olosuhteet ovat nykyisen velvoitteen asettamisajankohdasta muuttuneet, eivätkä Kemijoen ja Raudanjoen voimalaitoksille määrätty kalatalousvelvoitteet vastaa niiden kalakannoille ja kalastukselle aiheuttamaa haittaa.

Voimassa olevat kalatalousvelvoitteet perustuvat vesioikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden 40 vuotta sitten antamiin päätöksiin sekä vuosien aikana annettuihin voimalaitosten tehonnostojen koskeviin päätöksiin. Kalataloushaittoja kompensoidaan lohen, taimenen, harjuksen ja siian velvoiteistutuksilla sekä nahkiaisen ylisiirroilla. Lisäksi luvanhaltijoiden maksettavaksi on määrätty kalatalousmaksuja. Hakemusta on perusteltu uudella ja muuttuneella kalataloudellisella tilanteella. Kalataloutta aiemmin haitannut uitto on lopetettu. Vesistöalueella on toteutettu toimenpiteitä laajojen poikastuotantoalueiden suojelemiseksi ja kunnostamiseksi sekä vesistön tilan ja vedenlaadun parantamiseksi. Myös tietämys muun muassa vaelluskalakannoista ja istutusten kannattavuudesta sekä perinnöllisen monimuotoisuuden merkityksestä kalakantojen elinkyvyille on lisääntynyt.

Muutoshakemus pohjautuu myös Euroopan unionin vesipuidedirektiiviin, jonka perusteella säädetään vesienhoidon ympäristötavoitteista ja siitä, että lupia on tarvittaessa muutettava niiden saavuttamiseksi. Kemijoen vesienhoitosuunnitelma vuosiksi 2016-2021 on hyväksytty valtioneuvostossa 3.12.2015. Unioni tuomioistuimen linjausten mukaan vesienhoidon ympäristötavoitteet ovat sitovia suhteessa hankkeiden lupaharkintaan. Tämä tausta huomioon ottaen on perusteltua tulkita, että ympäristötavoitteet sitovat myös vesipuidedirektiivin mukaista lupien saattamista ajan tasalle. Kansallisessa lohi- ja meritai-

menstrategiassa 2020 Itämeren alueelle (Valtioneuvoston periaatepäätös 16.10.2014) ja Kansallisessa kalatiestrategiassa (Valtioneuvoston periaatepäätös 8.3.2012) Kemijoki on yksi kärkikohteista ja strategian toimeenpano edellyttää Kemijoen ala-osassa kalateiden ja ohitusuomien rakentamista ja muita tukitoimia vaelluskalakantojen palauttamiseksi Kemijoen vesistöön.

Hakemuksella tavoitellaan ensisijaisesti menetetyn vaelluskalatuotannon korvaamista, luontaisen lisääntymisen palauttamista ja perinnöllisen monimuotoisuuden turvaamista, mutta pitkällä tähtäimellä on mahdollistaa vaelluskalojen virkistysellinen ja taloudellinen hyödyntäminen kestävästi sekä joki- että merialueella.

Hakemuksessa esitetään velvoitehoidon painopisteen suuntaamista toimenpiteisiin, jotka edistävät vaelluskalakantojen palauttamista niiden luonnolliseen elinympäristöön. Hakemuksessa on esitetty muun muassa kalateiden ja alasvaellusreittien rakentamista sekä muutoksia istutusvelvoitteisiin ja ylisiirtoihin.

Esitys kalatalousvelvoitteeksi sisältää:

1. Kalatievelvoitteen (luvanhaltijoiden velvollisuutena omalla kustannuksella suunnitella ja toteuttaa toimiva kalatie riittävän suurella mitoitusvirtaamalla ja allasvaellusreitti ohjausmenetelmineen viiden voimalaitoksen yhteyteen,
- 2.-3. Kolmen voimalaitoksen vanhan uoman vesittämisen kalateiksi (suunnittelu ja toteutus)
3. Lohen ja meritaimenen ylisiirtojen toteutuksen
4. Istutusvelvoitteen ja kalatalousmaksun
6. Kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelman laatimisen
7. Velvoitetarkkailun
8. Lupaehtojen tarkistamisen

Kittilän kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena toimiva rakennus- ja ympäristölautakunta on antanut hakemuksesta oman lausuntonsa (RakYmplk 06.07.2020 § 91), joka kuuluu seuraavasti:

”Kittilän kunnan ympäristönsuojeluviranomainen puoltaa ELY-keskuksen hakemusta Kemijoen ja Raudanjoen voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttamiseksi ja pitää hyvin tärkeänä, että esityksen ytimenä olevat merilohen ja meritaimenen luonnollisesti lisääntyvän kannan palauttamisen mahdollistavat kalatiet rakennetaan ja otetaan käyttöön mahdollisimman pian korvaamaan voimayhtiöiden voimalaitosten rakentamisen aiheuttamat vahingot (meritaimenen ja lohen katoaminen) mm. Ounasjoen vesistölle, alueen asukkaille ja jakokunnille. Hakemus ottaa hyvin huomioon Ounasjoen sivujokien luontaiset paikalliset taimenkannat ja niiden säilymisen. Meritaimenen ja lohen palauttamisella on erittäin suuri merkitys Ounasjoen vesistön luonnolle sekä sen lisäksi koko Kemijoen vesistön ranta-aluei-

den asukkaille ja elinkeinojen tulevaisuuden kehitykselle. Erityisesti matkailulle lohen ja meritaimenen luontaisesti lisääntyvien kalakantojen palauttaminen on erittäin tärkeää.”

Kittilän kunnanhallitus on päättänyt Risto Similän 27.3.2017 tekemän Valtuustoaloitteen ”kalatalousvelvoitteiden toteuttamisesta” käsittelyn yhteydessä (Khall 31.03.2020 § 118) teknisen lautakunnan esityksestä, että kunnanhallitus päättää osaltaan kannattaa kalatalousviranomaisen vaatimusta Kemijoen voimalaitosten kalatalousvelvoitteen muuttamisesta vastaamaan nykytietämyksen mukaista voimalaitosten rakentamisen seurauksena syntynyttä kalaston hoidon tarvetta.

Hakemusasiakirjat ovat luettavissa aluehallitovirastojen Lupa-Tietopalvelussa: https://tietopalvelu.ahp.fi/Lupa/Lisatiedot.aspx?Asia_ID=1376705

Kunnanjohtaja:
Kunnanhallitus päättää

1) yhtyä rakennus- ja ympäristölautakunnan lausuntoon ja puoltaa Lapin ELY-keskuksen hakemusta Kemijoen ja Raudanjoen voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttamiseksi. Muutosesitys toteuttaa Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmassa vuosiksi 2016-2021 määritettyjen vesienhoidon ympäristötavoitteiden toteuttamista kalakantojen osalta sekä Kansallista kalatiestrategiaa.

2) korostaa lupaviranomaiselle vaelluskalojen palauttamisen tärkeyttä Ounasjoen vesistöalueelle sekä alueen asukkaille ja elinkeinoille. Ounasjoki on suojeltu vesivoimarakentamiselta (Laki Ounasjoen erityissuojelusta 703/1983). Tämän lain perusteluissa korostetaan Ounasjoen luonnonsuojelullista arvoa, sillä rakentamattomana, puhdasvetisenä ja lähes luonnontilaisena suurjokena Ounasjoki on maamme oloissa varsin merkittävässä asemassa. Lisäksi Ounasjokea on lakia laadittaessa pidetty kalataloudellisesti merkittävänä joki-alueena, jonka erityisesti luonnontalouden ja paikallisen väestön edut tulevat vastedeskin turvatuiksi erityissuojelulain myötä. Ounasjoki on myös osa Natura 2000 verkostoa (FI 1301318). Kuitenkin Ounasjoen erityislain hengen vastaisesti Ounasjoki, sen luonto ja Ounasjoen vesistön vaikutusalueen asukkaat ovat kärsineet mittavat menetykset vaelluskalakantojen tuhouduttua ja merestä vaeltavien arvokalojen puuttuminen on vaikuttanut haitallisesti myös alueen elinkeinojen, erityisesti kesäaikaan painottuvan matkailun, kehittymiseen. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen työraportin 6/2014 (Rakennettujen jokien kalataloudelle aiheutuneet vahingot ja kalatalousvelvoitteet) mukaan lohen kompensatiotarve (poikasistutukset) on 5-7 -kertainen ja meritaimenen kompensatiotarve on 2-4 -kertainen nykyvelvoitteeseen nähden. Kittilän kunta ei myöskään saa ve-

rotuloja tms. kompensatiota Kemijoen alaosan voimalaitoksista, toisin kuin paikkakunnat, joiden alueilla voimalaitokset tai padot sijaitsevat. Lapin ELY-keskuksen muutoshakemus tukee Kittilän kuntastrategiaa 2018-2025, Kittilän kunnan elinkeinopoliittista ohjelmaa sekä matkailun Levi4 -kehittämissuunnitelmaa.

3) lausua, että Lohen ja meritaimen vaellusten mahdollistavat ja siten näiden kalalajien luontaiset populaatiot Ounasjokeen palauttavat ohitusuomat ja kalatiet Ala-Kemijoen voimalaitoksiin tulee rakentaa viipymättä ja kalatalousvelvoitteet tulee muiltakin osin hyväksyä muutosesityksen mukaisesti.

Päätös:
Esitys hyväksyttiin.
